

А. І. Козич - Уманська

Пімста Жидівки

драма в 5. діях

Ціна 40 цнт.

НАКЛАДОМ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ
ім. Тараса Шевченка.

168 East 4th Street,

New York, N. Y.

ПІМСТА ЖИДІВКИ

(АБО ЧОРТОВЕ КУБЛО).

ДРАМА В 5-ОХ ДІЯХ, З СЪПІВАМИ І ТАНЬЦЯМИ,

А. І. Козич - Уманської.

— 1919. —

**Накладом
УКРАЇНСЬКОЇ КНИГАРНІ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА.
Нью Йорк.**

— ДІЄВІ ОСОБИ: —

Абрум, корчмар, 50 літ.

Рахиль, його дочка 19 літ, потім Ганна Божевільна.

Есель, її жених.

Коршун, атаман розбійників.

Булат ...

Вовк

Зуб

Остап

Галка

} теж розбійники.

Петренко, богатий Полтавський купець, 80 літ.

Марія, дочка Петренка, 18 літ.

Одарка, підстаркувата баба, молочна мати Марії.

Кузьма, робітник Петренків.

1-ша Дівчина.

2-га Дівчина.

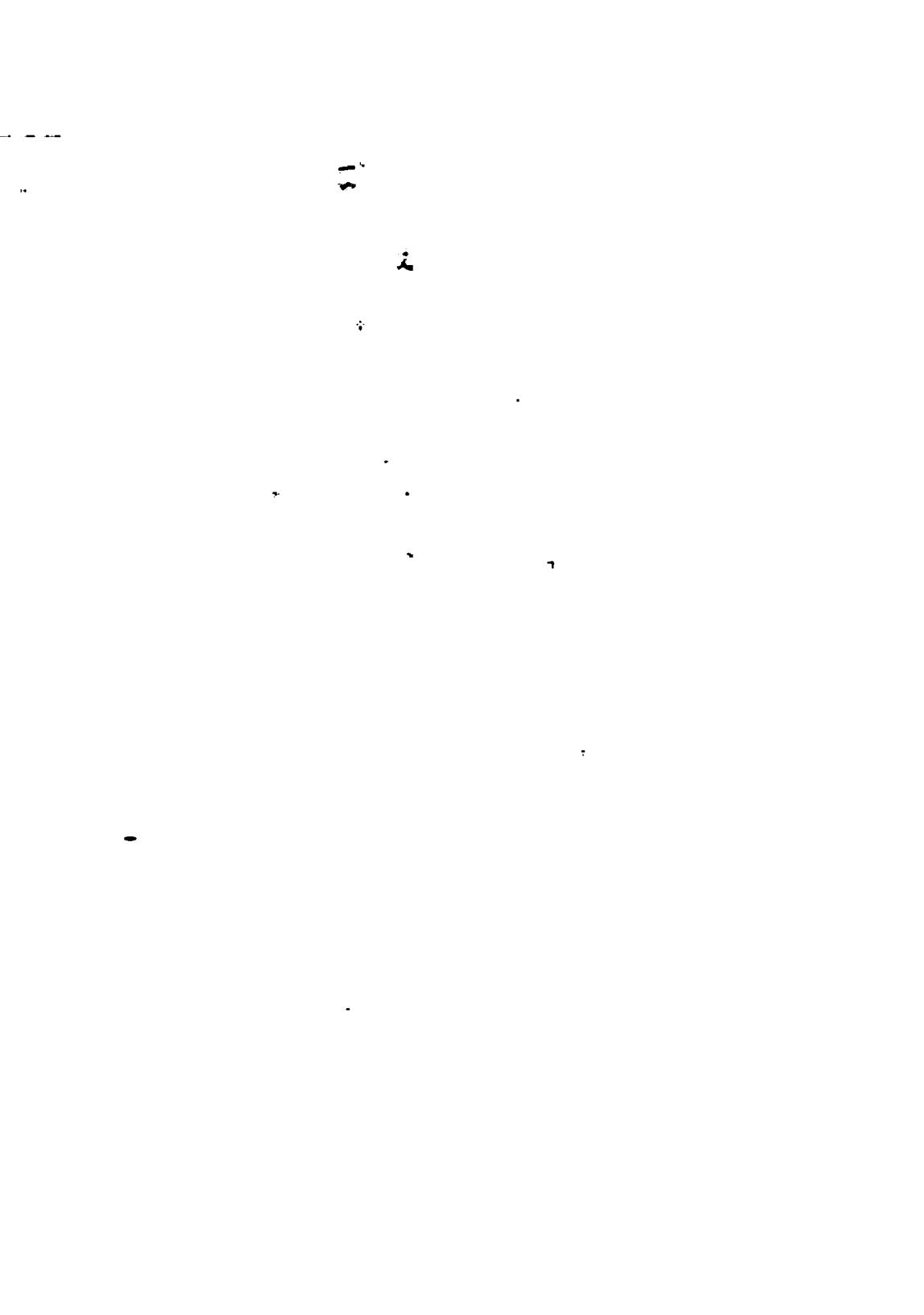
1-ший Чоловік.

2-гий Чоловік.

1-ша Жінка.

2-га Жінка.

ДІВЧАТА, ПАРУБКИ і ВСЯКІ ЛЮДИ.

ДІЯ ПЕРША.

Корчма Абрума. — За стойкою Абрум і Есель.

Я ВА І.

Есель. Ти чув Абрум, що Коршунъ покидає наше місце і іде, кудись далеко, на заробітки?

Абрум. І ти з ними ідеш?

Есель. Я і сам не знаю, що робити, іти, чи ні; цікаво заробити, і не охота весіля відкладати далі.

Абрум. Роби як знаєш, як найкраще, а Рахиль моя ще пожде з пів року не зістарієтъ ся, до того-ж і у мене не все готово до весіля, можна і підіждати, це не втече, а гроші по всяк час потрібні. Я чоловік не богатий, від мене богацько не жди, знаєш сам добре, акі у мене заробітки, а розходи великі.

Есель. (У бік). У кого-ж вони є, як не у тебе; хитруєш ти зо мною! (До Абрума). Хиба-ж, Абрум, я що казав тобі про гроші? Це остатне діло; мені дочка твоя потрібна.

Абрум. Знаю я це добре, а кажу для того, щоб знав ти наперед і не нарікав після весіля, що взяв її убогу.

Есель. Кажу-ж тобі мені не треба нічого, окрім дочки твоєї.

Абрум. Ну, то іди собі з Богом, а за Рахиль мою ти не турбуйсь. Твоя буде, ніхто собі її не забере, ха-ха-ха!

Есель. Ой ні, не кажи цого, я чув від котрих гайдамаків, що атаман Коршун, від коли став стріляти очима на мою кохану і як би, каже, не жидівкою вона була, то не втікла-б вона з моїх рук.

Абрум. О, гайдамака каторжний! як би він посьмів отняти у мене дочку! Та я-б не знаю щоб йому зробив. Я і хвилини не задумав ся-б своєю рукою убити його.

Есель. Ти, батько Абрум, не горячись. Лехко сказати, убить такого орла! Проце діло треба як слід поміркувати. Ось краще так зробить: він завжди пє мед особно від гайдамаків, так приготуй ківш меду такого щоб випивши його ніколи більше не пив, розумієш?

Абрум. Влить туди отрути?!

Есель. Тієї, що я привіз тобі з Полтави; не бійсь, ніхто не розпізна, все буде шито-крито. Ха-ха-ха!

Абрум. З початку треба роспитати як слід, чи правда тому, що кажуть гайдамаки? Тобі-ж хто казав?

Есель. Булат мені казав, стережи свою кохану, дивись каже, в оба ока, щоб не попала в руки атаманови!

Абрум. Я його сам спитаю, мені здається ся, він найдобрійший з гайдамаків. Ніколи я не бачив, щоб він зробив кому лиха. Ніяк не зрозумію, як зробивсь він гайдамакою!

Есель. Він заполонен ними не більше як два роки: був кажуть хвабрій лицар і уподобався атаману.

Абрум. Ну, так слухай! як що правда, що він тобі казав, я допевнююсь в нього, тоді послухаю твоєї поради. Вони всі сьогодня повинні бути у корчмі; є получив наказ заготовувати усього доволі і меду, і порілки, а атаманови я подам особний ківш з твоєю порадою, а там що буде, побачимо...

Есель. Побачимо, побачимо, а поки я піду в кімнату до Рахилі.

Абрум. Іди, іди, розваж її трохи, вона сумна чогось сьогодня, нездужає, чи що? (Пішов у кімнату.)

Есель. Сумна, не здужає... гм... Знаємо чого! Треба бути зовсім не видячим, щоб не бачити, кого вона коха. Я її не любий бачу це я добре. Не треба мені твоєї любови, нехай бере її атаман, мені потрібні ваші гроші, а їх не мало є у тебе, мене ти не обманеш. Вони повинні бути моїми. Ха-ха-ха! Твою пораду, каже, я виповню сьогодня. Побачимо, скажу і я, хто, випє той мед. (Пішов).

Я В А 2.

Абрум. (Виносить фляшку меду). Отутъ, харцизе, твоя смерть, як що довідаюсь правди. Еселеви я нейму віри бо він коха мою Рахиль, то може з ревности нагнав на мене такого страху... Булат-же, знаючи, що він ревнивий, поглузував над ним... Дай Боже, щоб так сталося, як мені здається ся... Ну, що, як правда? О, тоді прощай ся з сусідом! Дочки тобі я не віддам, одна вона у мене, як сонце в небі! з житем своїм розстанусь, а з дочкою ні! Для неї я тільки й живу, для неї тільки дбаю. Нажив ся доволі я: добра не бачив, а горя, горя стільки пережив, що не можна розказати; все правди шукав я на землі... Нема її нема для нас, нема! Нехай Бог простить мені, що злодіїв покривав — інак не можна було. Жите мое у них в руках, своє жите я не беріг — дочки, дочки шкода було... воно ще молоде, не мав я права отняти у неї те, що дав їй Бог.

Я В А 3.

**Коршун, Булат, Зуб, Вовк, Остап, Галка і ще де кільки
чоловікі розбійників.**

Зуб. Ей, живе Абрумка, цуп сюди горілки, а батькови атаманови найкращого меду, та швидче!

Абрум. Зараз, зараз, пане шановний!

Зуб. Хлопці, сідайте, та пийте, скільки влізе. Батько атаман сьогодня розрішить пити і гуляти, а завтра в ранці рушаймо, в дорогу і за роботу.

Остап. Оце добра звістка! Остогидло мені наше чортове кубло, нема де розгулятись.

Галка. За те безпечне місце і в день обходять люди наше кубло.

Остап. То ти лякаєш їх своїм обличем!

Галка. Яке-ж у мене обличя?

Остап. Та хто його зна. Чорт не чорт, а люди не такі бувають. Ха-ха-ха!

Всі. Ха-ха-ха!

з

Галка. Щастє твоє, що атаман тут; умив ся-б ти червоную юшкою!

Зуб. Ну, годі, завелись! Абрам, давай горілки!

Абрум. Зараз. (Подає горівку). Прошу панів. (Подає атаману мед).

Коршун. Чого ти, живе від нас ховаєш свою дочку? мені здається ся мед солодший, як буде частувати твоя Рахиль.

Абрум. Вибачайте, вона лягла вже спати, у неї щось голова болить.

Каршун. З тобою балакають по чести, не будь і ты свинею. Щоб зараз тут з'явилася дочка! З твоїх паскудних рук я не хочу пити! Ну зараз! Ти знаєш мене?!

Абрум. Зараз буде все, як кажеш.

Булат. (В сторону). Бідна, бідна Рахиль! Ти не знаєш, яке лихо тебе чекає. О, чом я не можу тебе виаратувати от напасти? Коли-б ти серденько почула, як я тебе кохаю — більш житя свого. За один твій ласкавий погляд, пішов би я на смерть. Сказати тобі про своє коханя, я не можу, я не съмію; для тебе я такий-же злодій, як і всі гайдамаки.

Остап. Що-ж ви, хлопці, поснули, чи що? Заводьте котрий пісню, щоб дома не журились!

Зуб. Ну заводь, ти у нас голосистий, а ми підтягнемо.

No. 1.

Ої наступає та чорна хмара,
Став дощ накрапать,
Ої там збиралась, бідна голота.
До корчми гуляти!

Складемось братця, та по пів кварти,
Тай будемо пить,
А хто з нас братця, буде съміять ся.
Того будем бить.

Ой їде богач, о їде дукач, усьміхається,
Ой за що, за що, бідна голота, напивається!

Я В А 4.

Абрум і Рахиль.

Рахиль. (Наливає чарки, подносить отаману, уклонившись). Дай Боже доброго здоровля ясному пану!

Коршун. Бувай і ти здорова, ясна зіронька! алеж випю тоді, як ти, моя кралечко, з своїх рожевих уст подареш один поцілунок.

Рахиль. (Засоромившись). Що тобі вздумалось ко-заче глузувати над бідною дівчиною?

Коршун. Я не глузую. По щирості тебе прошу, будь ласкова, посидь біля мене, та побалакаєм де об чім. — Абрумка, ти не боронь дочці сісти біля мене. Я хоч і дика птиця, алеж твоєї голубки не заклюю — будь певен!

Рахиль. (Дивить ся на батька, той очима позволяє сісти).

Булат. (Про себе). Дикий звір! ти хочеш до когтей своїх прибрести мою голубку? Стрівай, з тобою ми поборемось ще! (Підходить до стійки Абрума, ніби пити горівку. З тиха): Слухай, Абрум, дивись ти добре за дочкою, щоб не закохалась, бува, у атамана, бо щось він дуже зе нею упада. А найкраще-б було, як би ти її склавав від него куди небудь далеко, поки ми вийдем звідціль. Чую я, щось недобре задумав Коршун.

Абрум. Спасибі вам велике, пане, за вашу прихильність до мене. — цого я не забуду, а тому собаці я, віддячу по заслuzі. (Булат відходить від Абрума).

Коршун. Ну, щож, Рахиль ти про те, що я тобі казав учора? Одмов-же своє остатне слово: на зорі я виступаю з цего місця. Пойдеш ти зо мною, кажи? Не сором ся мій квіте рожевий, адже кохаєш ти мене? — Чи може не хочеш бути моєю? В Полтаві ми тебе охрестим, та зараз я одправлю весілє.

Рахиль. Скажу тобі, козаче, правду: кохаю я тебе більше житя свого, алеж, хоч-би віра-б нас не роз'єднавала, як-би я була-б і не жидівка, то й тоді не була-б я твоєю жінкою.

Коршунь. Що кажеш ти, Рахиль? Яка-ж причина?

Рахиль. Причина та, що недобра слава йде про тебе.

Кажуть, що не лицар ти, а гайдамака. Мені страшно подумати, що рука моя торкнеться до руки, обмоченій в людській крові. Душа болить, козаче, як подумаю про тебе. Бог дав тобі розум, високий стан, красиву вроду.— Подивить ся на тебе — орел, а не козак, а серце у тебе лютійше ніж у хижого звіря! Прости атаман, мені не вчить тебе і не зробить таким, яким хотіла-б тебе бачити. Покинь-же думати про мене, іди своїм шляхом, який ти вибрав а я піду своїм. За тебе я молити ся буду.

Коршун. Ні, так не буде, як ти кажеш! По волі, чи не по волі, а будеш ти моєю. Як що на перекір ти мені підеш, то стережись! Бо справді звірем стану я! Коли-ж по волі підеш ти зо мною, то вір мені, для тебе я змінюся; покину все; своїх товаришів, своє злодійство, зроблюсь я чесним козаком; на думці маю чесно з тобою одружитись. Невже ти думаєш, Рахиль, що злодієм родив ся я? Ні, був і я колись чесним чоловіком; горе, бідность, людська неправда довели мене до цего шляху... Моя кохана, молю тебе, не дай мені загинути в кінець, дай сили і відваги відректись від прежняго житя. Своїм коханем любим, ти мене спасеш.

Рахиль. Ні, козаче! Коли ти лицар і хочеш перемогти себе, щоб піти по чесному шляху, то іди без мене... Іди, служи ти Великому Цареви і родинії своїй вірою і правдою, то Бог простить тобі — а через три роки, як не забудеш ти мене, приходь і я твоя, твоя на віки! — А, поки бувай здоров, козаче. (Пішла у кімнату).

Коршун. Ха-ха-ха! Яка небудь жидівка гне кирпу передо мною? Невже-ж я, вільна птиця, орел густих дібров, не зможу взяти те, що схочу! Е, ні, стрівай, горда жидівка мене ти розуму взяла ся вчить?! Так не жінкою по чести, а полюбовницею моєю будеш ти, сама в тім винна! Ей жиде, Абрумку, ще меду і горілки! Хлопці

заводьте пісню, да таку, щоб серце задріжало і затанцював у пеклі сатана!

Но. 2-ий.

Горді орли ми зелених дібрав,
Нам невідома людська журба,
Завжди, веселі, завжди безпечні,
Будем же пити, поки живі. } 2 рази.

Темна нічка, то рідна мати,
Гостра шабля, то рідні брати,
Будемо пити, будем гуляти,
Славу грімучу собі здобувати. } 2 рази.

Нас не злякають грізні суді,
Зелізні кайдани, важкі коти,
Будемо пити, будем гуляти,
Славу грімучу собі здобувати. } 2 рази.

Карії очи, палке коханє,
Все ми за гроші здобудем собі,
Будемо пити, будем гуляти,
Славу грімучу собі здобувати. } 2 рази.

Я В А 5.

Тіж і Есель.

Есель. Доброго здоровля ясному сонцю, грозі всього края, пану Куршуну і всім вам панове!

Зуб. А ти де у біса взяв ся? Тебе тільки тут бракувало. Може-б ти нам своєї жидівської затанцював? Або заспівав і батька атамана розважив?

Вовк. Де йому тнцювати, не те у нього у голові....
Засіла цвяшком красуля Рахилька. Тільки дивись Есель,
щоб ранійши, ніж одружити ся з Рахилькою, чи не потан-
цюєш ти на шибениці. Ха-ха-ха!

Всі. Ха-ха-ха!

Есель. В купі з вами, пане Вовк, буде веселіще!

Вовк. Шо ти сказав, паскудо?! забув з ким шутку-
еш! Чи хочеш покуштовати, чи гостра у мене шабля? —
(Вихоплює шаблю).

Коршун. Годі, не зачіпай його! Він ще буде нам по-
трібний.

Есель. Все до послуги пана Коршуна, навіть жите
своє готов віддати!

Коршун. Побачимо, як прийде час.

Абрум. (Підносить мед до атамана, стає ківш, кланя-
єТЬ сЯ). Бажаю добра і здоровя, прошу, одвідати добро-
го меду. (Подає гайдамакам). Прошу панів одвідати ме-
ду.

Есель. (Нідкрадується до Коршуна з тиха). Пане
атамане, стережись пити цей мед, він з отрутою. (Зник).

Коршунь. А, жидівське кодло, хоче мене звести, щоб
дочку одрятувати! Хтож це його оповістив? Невже до-
чка? Страйвайже Юда ти лукавий, напешся сам ти цего
меду! (Кличе). Абруме, іди сюди!

Абрум. (Підходить). Що скажеш, ясний пане?

Коршун. (Лукаво). Ти знаєш, як тебе я поважаю;
завтра звідсіль ми рушаємо, давай-же попрощаємося як
слід, а як що з'обідив я тебе коли чим небудь, то прости.
(Подає йому чару з медом). Ну, випий-же з моїх рук
ківш меду, і знай, що я до тебе прихильний, як рідний.

Абрум. (Зблід і тремтить). Велика честь мені, про-
стому жидови, пити з ківша шановного пана!

Коршун. (З усьмішкою кланяючись). Просу, просу
вельможний пан Абрум....

Абрум. Не съмію я...

Коршунь. Чому?

Коршун. Просу пана зперш одвідати меду, а потім випю й я за його здоровє.

Коршун. Чому-ж не ти зперш, а я? Хіба ми не однакови люди? Пий перший, я не гидую тобою!

Абрум. Велика честь, просу одвідати самого пана...

Коршун. Ні, пий ти сам! Ти може помішав бурди якої небудь або отрути?! (Дивить ся на Абрума підо-зрінно).. Ану покажи, що там нема нічого й що ти ба-жаєш мені добра... Пий мені зараз, я велю!!

Абрум. Ясний пан, змилуй ся, я не можу, я хворий, у мене в животі пече... ох, ох, ох!...

Коршун. Припече ще не так! Пий Юдо!

Абрум. Змилуй ся, пане, прости мені, я не винен...

Коршун. (Перебива). Хлопці, розявте йому рота і влійті цей мед, але-ж ні капелини не пролийте, щоб все попало в черево цій собаці! (Де скільки гайдамаків ха-пають Абрума і лютъ в рот мед. Абрум пручаеться, кри-чить, стогне, його заставляють проковтнути).

Абрум. Ой ой, пече мене... в грудях давить... Ра-хиль, дочко моя єдина, через тебе помирою... Будь про-клять ти, каторжний гайдамака... Ох, смерть моя!... Кінець підходить. Доню моя... Доню... Віддячить вона вам за мене... Ох! Рахиль, де ти, я тебе не бачу... Ох, ох!... Темно, сліпнуть очи... Боже, Боже! Прости мені.. Про... щай... й... Ра...хиль... Бла...го...слови.... ((Умирає)).

Коршун. Годі, братця, гуляти. Приймайтесь за ро-боту, здаєть ся, тут не мало всякого добра; беріть усе, що найдете потрібним, а потім підпаліть зо всіх сторон корчму. Рахиль-же бережно знесіть до нас у чортове ку-блло. ,Показує на труп Абрума). А цей нехай печеть ся

чортам на сніданє! Ну, я іду, порайтесь тут моторніще. На зорі будемо рушати в дорогу. (Виходить).

Гайдамаки. Гаразд, батько атамане, все буде, як кажеш.

Зуб. Гайда хлопці, хто зо мною, пошукаєм Абрумове добро. А ти Вовк з котрим іди палити. Не бійсь, тебе ми не обділимо! (Всі гайдамаки пішли, остається ся тільки один Булат).

Булат. О, Боже милив, що робить? Голова іде кругом!... Бідна горличко, що буде з тобою, хто допоможе тобі в лихій годині? Чом я не можу всіх гайдамаків вкупі з Коршином розшматувати?! Я безсильний, я нічого не можу зробити, щоб захистити тебе! О, проклятя! Я тільки можу плакати, як баба... (Чути за лаштунками голос Рахилі). Тату, тату! Ратуйте, де ви?... Хто в Бога вірує, ратуйте... нас грабують, тату, таточку!

Я В А 6.

Рахиль. (Вбігає роспаталина, переляканана со сна, побачивши труп батька, кидається до нього з криком). Тату, що з вами? Встаньте, ратуйте, нас грабують! (Придивляється ся до нього). Що це він, мертвий? Тату, тату дорогий! Есель, Есель, де ти, поможи таткови піднятись, він зомлів! (Ридає).

Булат. Рахиль, голубонько, встань, не побивай ся, батька ти не вернеш, він уже не очуяється, він мертвий. Еселя ти теж не клич, не друг він вам, а ворог, він убив твого батька, щоб добром його покористоватись.

Рахиль. За що ж таке лиxo, за що таке горе, чим кого милосердний прогнівили, або скривдили! Тату, тату, як-же я буду жити сама одинока без тебе, до кого піти, хто порадоньку дастъ? (Ридає).

Булат. Годі, Рахиль, тікай звідціль швидче, поки є час. Гляди займається ваша хата, її підпалили гайдамаки, тебе-ж велено привести до атамана в шатро: молю тебе як що мила тобі твоя честь дівоча тікай — яко мoga — звідціль; хочеш я тебе проведу такими шляхами, що тебе ніхто не знайде? (Корчма починає займати ся; поломя бє у вікна і двери).

Рахиль. Ні за що на світі! Я тут зостанусь при батькови, нехай і мене з ним разом положать в домовину!

Булат. Опамятай ся! Прийди по розуму: смутком та слезами нічого не вдієш, поспішай тікати, чуєш, вже ідуть сюди! (Тіка в вікно).

Я В А 7.

Зуб. (Вбіга). Ходім, Рахиль, зо мною, бо є такий приказ.

Рахиль. Геть, від мене душогубе! Проклятя на вашу голову за смерть моого батька. Щоб грім небесний вас спалив, щоб земля свята не приняла вашого падла, щоб з кожної моєї слізози зробилась гадюка і по рисочці смоктала вашу кров! Клянусь тобі мій тату, клянусь отут над твоїм трупом, що відомщу за тебе!

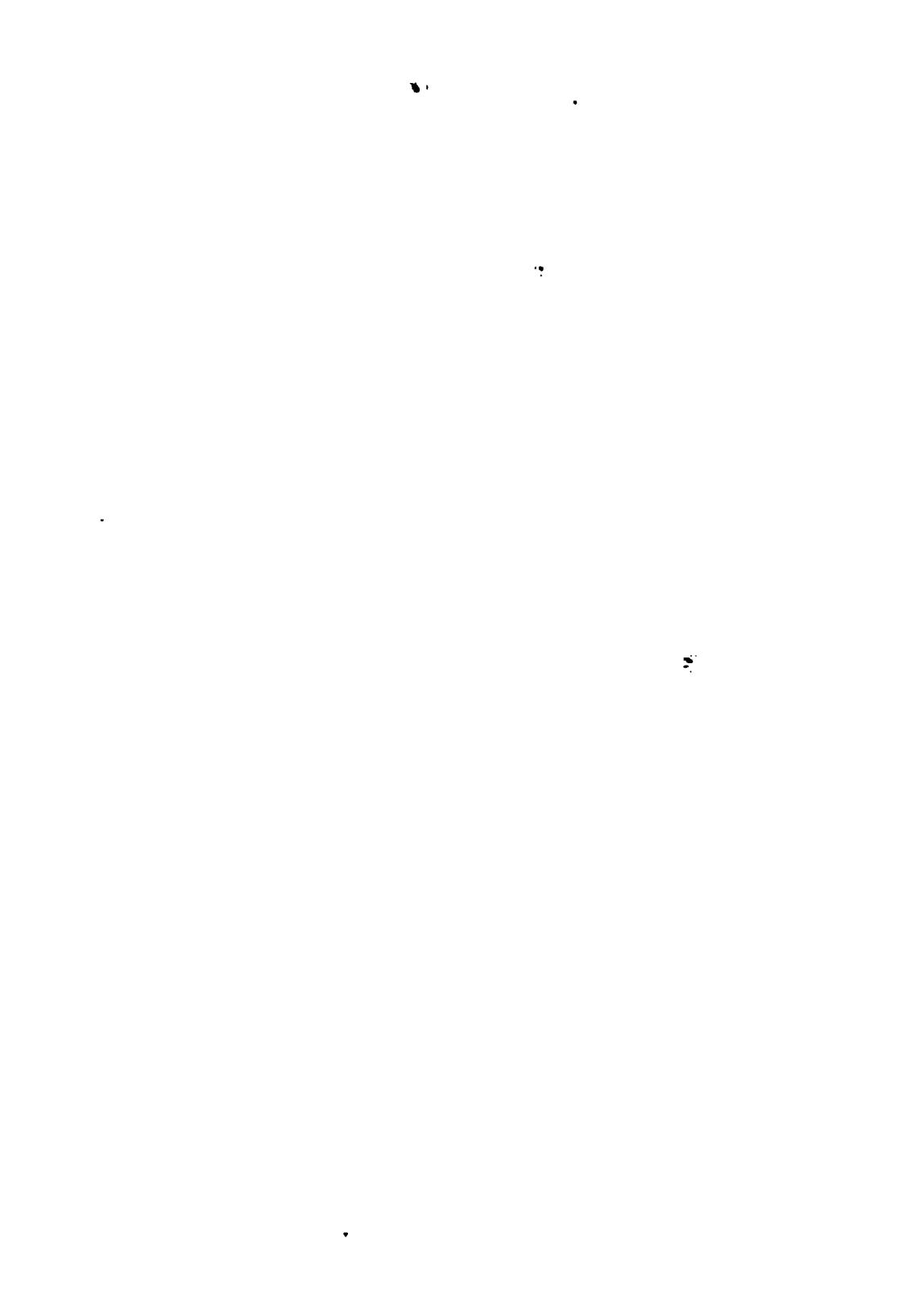
Зуб. Годі слини роспускати! (Хапа Рахиль на руки і уходить. Де котрі гайдамаки тягнуть уходячи, що хто захопив. Огонь пробирається у корчму, з бічних дверей вибіга Есель з шкатулкою).

Я В А 8.

Есель. (Один). Ха-ха-ха! Ось вони, мої любі червінці! Ось вони, мої завітні думки і гадки! З вами я гордий, щасливий, красивий. Ха-ха-ха! Тепер Есель пан над

панами. Ха-ха-ха! Годі приниженно кланяти ся і цілувати поли проклятим гоям. Тепер до мене всі прийдете, кланяти ся! Ха-ха-ха! (Біжить до дверий, у двери бє поломя, кидається до вікна, там теж огонь).— Куди ж бігти? Як вирватися з поломя? (Кричить). Ратуйте, хто в Бога вірує! (Біжить до другого вікна, ненароком попада на трула Абрума, кидається до нього). Прости мені, прости! Я винен в твоїй смерті, нечестивий попутав мене! (Біжить знову до дверий). Невже-ж я, мушу згинути тут?! Ратуйте! (Обривається бантина, падає Еселеви на голову, він падає і умирає).

— ЗАВІСА. —

Д Ї Я Д Р У Г А.

Ліс; горить два-три костри, біля них сидять гайдамаки, грають в карти, а де котрі сплять. — На право від зрителя богате шатро, в которому на гарних килимах сидить Рахиль, гарно зодягнена, по козацьки; у ніг її лежить Коршун, заплющивши очі, ніби спить. — Рахиль тихо съпіває під музику.

No. 3.

Ох не стели ся хріщатий барвинку,
 Тай по крутій горі,
Гей, не втішайтесь, злий вороженьки,
 Тай пригодонці моїй!

Бо моя пригода, козацька врода,
 Так як ранная роса,
Що вітер повіє, сонечко пригріє,
 Роса на землю впаде.

Що вітер повіє, сонечко пригріє,
 Роса не землю впаде,
Так моя неслава, людська поговірка
 Усе марно пропаде.

Наїхали пани і жиди арендарі,
 Воли і вози забирать,
Гей беріть же ви сю худобоньку
 Не маю вам що казать.

Зуб. А гарно сьпіває наша жidівочка!

Вовк. Гарно, то гарно, тільки ще гарнійше було-б, як би батько атаман скоріш з нею розвязав ся. І доки він буде з нею воловодитись? Щось і до роботи став батько не дуже охочий, все лежить у ніг своєї коханої, а гайдамаці, тай ще атаману, цого не слід робити. Та доки нам отут в кублі сидіти? Ще півроку тому назад, як привели сюди жidівку, казав атаман, ще виїдем звід-циль, а й досі сидімо — сего дня, та завтра і кінця тому не бачу, а це братця не порядок...

Зуб. Тай поживи ніякої нема, швидко їсти не буде чого.

Остап. Прийдеть ся жidівку зїсти, замісьць яловичини, бо на куліші живіт підвелो!

Булат. Глядіть, чи не подавитесь, іроди, людоїди! І що вона кому з вас заподіяла? Кому поперек шляху стала? Тиха, добра до всіх ласкова, неначе до рідних братів!

Остап. Ач заступник найшов ся який? Чи не думаєш собі її забрати, як атаману прискучє?! Ха-ха-ха!

Булат. А тобі яке діло, хоч би і так. Тебе питати не стану. (Пішов).

Зуб. Гляди як роспалив ся за Рахильку, неначе рідню яку зачепив?! Невже і він у неї закохав ся?

Остап. Сказати атаману про це, задав би він йому коханє, щеня погане!

Галка. Ну годі, і ти не дуже губу роспускай, пора і честь знати — лягай спати. (Вовк і Зуб уходять).

Рахиль. Ти спиш, владико мій, чи знову засмутив ся, чи може моя пісня тобі не довподоби? Кажи-ж мое серденько, що маю я робити, щоб розважити тебе?

Коршун. Ні, моя радість, не сплю я й не сумую, а думаю про те, що сего дня в ранці ми повинні кинути це місце, де ми з тобою щасливі були!

Рахиль. Щасливі? А тепер хіба ти не щасливий?

Коршун. Я не казав цого... Ale-ж тяжко на душі від того, що в Полтавві нам не можна бути в купі. Ми повинні розрізнитись, ти будеш жити особливо.

Рахиль. Невже, мій соколе, мені прийде ся хоч на хвилину розрізнати ся з тобою? Ale на що, для чого, що маєш ти на думці? Кажи, кажи від разу, не тай нічого: одна думка, що ти мене покинеш, мені душу розрива! Може я тобі обридла і ти не знаєш, як розвязати ся зо мною? Кажи-ж мені, не муч мене; хай краще відразу я буду знати про своє нещастє! (Плаче).

Коршун. Яка-ж дитина ти, моя кохана, для чого ти такими химерними думками себе морочиш?! Не покину я тебе ніколи, моя родість, будь певна. Лицарські мої діла і походи силують розрізнатись з тобою на якийсь час, а там знов будемо у купі.

Рахиль. Вірю, вірю, мій лицар дорогий! Хай буде так, як кажеш ти! Тобі не можу я суперечити, тобі я серце, душу віддала, тобою я живу, окрім тебе нема у мене нікого: одна я сирота — ти батько мій, моя ти оборона. (Цілує Коршуна). Доки я думала, що ти убив моого батька, — я ненавиділа тебе і думка відомстити тобі не давала мені супокою ні в день ні в ночі, а як запевнилась що ти не винен в тім, я покохала тебе всім серцем. Ти мій цар, тобі я хочу жити своє віддати.

Коршун. Піди-ж, моя крулева, oddай приказ, щоб нам дали сюди вина і меду: випємо, погуляємо з тобою, а всі думки твої химерні хай вітей рознесе.

Рахиль. Іду, козаче мій коханий. (Пішла.)

Коршун. Чудові очі, чудові брови! Та прийде ся з вами розпрощатись! Жалко... Ale-ж, не перша Рахиль — може не останна! Дурна дівчина, думає ще пожити! Буде з неї і пів року щастя. Чи не думаєш ти, що буду я з тобою повік возитись? Nї, годі! Пора зняти з се-

бе бабські пута, принятись за лицарство своє, а ти, Рахиль, прости мені, підеш туди, звідкіль не вертають ся ніколи! Треба буде сьогодня з нею покінчти, а щоб вилюча смерть страшна її не була, зроблю я так: Пойду з нею я на повні, ніби погуляти, в останнє пригорну її до серця, палко поцілую, скажу прощай... А там я знову вільний! Ха-ха-ха!

Я В А 2.

Вовк і Зуб (приводять Петренка з повязаними очима).

Вовк. Пане атамане, гляди, якого зайця привели. — Богато всякого добра в возах у нього наймитів, як слід по нашему закону, живим одпустили, а з ним що робить — ждемо твого приказу?

Коршун. Зніміть повязу з його очий, побачимо,, який на вроду він, а він подивить ся на нас... (Вовк здіймає повязку). Ого, та він не мало пожив на сьвіті, не мало щастя вже зазнав! Чи може, зайче, ти хотів би ще пожити? Але-ж у нас такий закон: хто попадає, повинен вмерти. (До гайдамаків). Беріть його, повісьте на гильяці!

Петренко. Стрівайте! Й на що вам життя моє? Пустіть мене, за себе я богатий викуп дам. У мене дома у Полтаві чи мало є чёрвінців і всякого добра, беріть усе, жите мені даруйте! Молю вас пожалійте, у мене є дочка... Що буде з нею, як мене не стане?!

Каршун. Ха-ха-ха! Дочка, ти кажеш, є? Чому-ж, старий собака, не взяв дочки з собою?? То може-б ви-сватав її котрий з нас і ти не жалував би ідучи в другий сьвіт. Ха-ха-ха!

Петренко. І не сором і не гріх тобі хвабрий лицар знущати ся над старим? Опамятай ся, споглянь на Бога— може у тебе була, або є стара матуся і батько, хоч за для них пустити мене! Не довго вже мені зосталось жити. Молю-ж тебе, благаю Христа ради, на колінах стою перед тобою — не загуби душі моєї, дай вмерти як слід християнину. Хоч на хвилину побачити свою дочку, попрощатись з нею і буду Бога я молити, щоб він простив тобі твої злодійства. Змилосерди ся, оддай приказ пустить мене. (Плаче).

Я В А 3.

Рахиль. (Побачивши старого, під бігла до Коршуна і стає на коліна). Мій коханий, мій дорогий, прости цого старого, нехай іде собі. Дивись, він ледве на ногах стойть. Невже тобі потрібне жите його? Глянь, він білішний сніга. Май жалість, адже малих дітей не губиш ти, а він slabishii, ніж мала дітина!

Коршун. Рахиль, хто дав тобі право в мої діла мишати ся? Іди собі в шатро, не місце тобі тут! (Рахиль пішла, покірливо). Тебе старче я одпускаю! За викупом прийду сам до тебе в гості, ти жди мене. Хлопці, виведіть його на шлях, нехай іде собі. (Пішов у шатро).

Петренко. Боже великий, Боже милосердний! — ти вняв моїм малиткам і не допустив померти як собаці, без сповіди. Да буде благословен той час, в який ти спас мене від наглої смерті. Спасибі і тобі добра дівчина, що ти за мене заступилася. Цого повік я не забуду.

Остап. Ну годі тобі заяць, тут проповідь читати, іди собі звідціль скоріще, та не попадай ся нам у друге, тоді і атамана не посдухаємо, іди. (Виводить його).

Вовк. Ну ѿ діло, сто бісів його матери, що стало у

нас робитись! Не лицарі, а баби якісь стали; для чого старого відпустити? Хоч-би за пів року потішили себе, як слід, тифу! (Пішов один із гайдамаків, приніс у шатро мед і всяку закуску).

Коршун. Випємо, моя люба, з тобою на вічне коханє, щоб до віку нам не розлучитись і щоб коханє наше завжди цвіло і разцвітало, як найкраща пахуча квітка. (Чокають ся і п'ють). Присунь ся ближче до мене, квіте мій рожевий! (Рахиль сідає ближче). О, так! Прихили свою головку до мене на груди! (Цілує її). Що, сонечко мое, ти спати не хочеш?

Рахиль. З тобою все життя мое, отак-би просиділа-б здається не заснула-б.

Коршун. Дивись, моя кохана, як місаць гордо виниря, як зірки ясно сьвітять, а ніч яка чудова! Як хочеш, то поїдемо на човні погуляємо, поїдеш? Згадаємо, як перші дні нашого кохання, з тобою ми гуляли, весело нічки коротали. Ти не забула ще того?

Рахиль. Хиба-ж такі хвилини можна позабути?! О, мій лебедику, який сьогодня ти гарний, та ласкавий! Я ще забула тобі сказати, спасибі за те, що старого відпустив. О, мій любий, я знаю, ти завжді згоден на добре діло, і згодом, як казав мені, покинеш ти нечисте діло, я вірю щиро тобі, моя ти віра, моя надія! (Кидається йому на груди).

Коршун. Ну що-ж, поїдемо?

Рахиль. Зараз, тілько накину хустку. (Пішла в шатро).

Коршун. Жалко, а що-ж робити; не можна взяти її в дорогу... Ну, що-ж, так значить ся судило ся, не можна гайдамацький закон змінить!

Я В А 4.

Рахиль. Я вже готова, ходім, мій любий!

Коршун. Ходім, ходім! (Обніма її).

No. 4.

Коршун. Моя ти зоре,
Моя ти доле,
Попливем човником
Через те море. } 2 рази.

Рахиль. Мій ти козаче,
Моє ти горе,
З тобою серденько
Не страшне море. } 2 рази.

Хай хвиля грає,
Хай човно ламає,
А наше щастячко
Буде без краю. } 2 рази.

(Йдуть съпіваючи).

Я В А 5.

Булат. Куди це атаман потях з Рахилю? Пригорнув її до себе, а очі у нього не добрим вогнем горять! Чи не задумав він що лихе зробить? Треба буде пильнувати! (За коном чути съпів Рахелі: „Мій ти козаче, Моє ти горе!”) Бідна ти пташечка, съпіваєш, а серце моє чує для тебе лиху годину... Стережись, проклятий Коршун! — Як що не добре заподієш ти Рахилі, то плахи не минуть тобі! Згублю себе й тебе не пошкодую, розвію все чор-

тове кубло, тоді скінчать ся й мої муки! (Чути стиха съпів Рахилі, а потім крик Рахилі: „спасіть, ратуйте! — Стревожено): Це її голос! (Біжить).

Я В А 6.

Зуб. (Буди гайдамаків). Вставайте, хлопці! Атаман звелів готовити ся в дорогу, зараз рушаємо! (Гайдамаки встають).

Вовк. А ти атамана де бачив?

Зуб. Недавно що поїхав на човні з своєю коханою, мабуть хоче її скупати. Ха-ха-ха!

Остап. Молодець атаман, що не кажи, а він своє діло добре знає. Орел, а не козак!

Вовк. Годі вам теревені правити, не наше діло, що і як? Збирайтесь краще у дорогу.

Всі. Зараз будемо готові! (Збирають де які пожитки).

Я В А 7.

Коршун. (Входить смутний). А нумо хлопці, чи всій готові, зараз рушаймо! Зберіть котрий моє шатро на воза. (Де котрі гайдамаки виносять шатро).

Зуб. (З тиха до Коршуна). Батько атамане! А де-ж жидівка?!...

Коршун. А тобі на що це знати? Чи може хочеш вкупі з нею бути? (Грізно). Іди собі, роби своє, а в мої діла, ти не мішай ся! (Зуб усміхаючись пішов). Скіньчилось все, її нема, я знову вільний, а серце чогось ние, ніби мені вперше таке діло робить, але-ж ця—хоч і жидівка, кращої не знайдеш. А як дивила ся на мене, молила не

топить. Ох, прости Раҳиль, неволений я в собі, кохав же широ я тебе....

Вовк. Атаман, готові всі в дорогу.

Коршун. (Стрепенувшись). Готові? Рушаймо зараз, гукни-ж усіх: чи всі зібрались?

Гайдамаки. Всі, всі батько атаман!

Коршун. Ну, то рушаймо! Пісню на дорогу!

—
No. 5.

Ой по горі, по горі, ой по горі по горі,
Вівчар вівці ганяє, на молодців гукає!

Ой ви хлопці, молодці, ой ви хлопці молодці,
Накажіть ви дівоньці, що в червоній плахоньці,
Нехай вона не гуля, нехай вона не гуля,
І літ своїх не теря, і літ своїх не теря!
Та дівчина зачула, та дівчина зачула,
Та з вулиці махнула, тай з вулиці махнула,
Прибігає до воріть, прибігає до воріт,
Хапається за живіт, хапається за живіт!

(Всі з съпівами пішли).

Я В А 8.

Булат і Раҳиль.

Булат. (Вносить Раҳиль мокру, ледве живу). Раҳиль, голубко, очутись, прийди до себе. Мені не можна довго зоставатись з тобою, бо як кинуться мене, пропали ми обое.

Раҳиль. Добрый лицар, зостав мене саму, тепер мені легче. Іди поспішай своїх доганяти. Спасибі велике, за

твою послугу, ти жите мені дарував, тобі повік я вдячна буду, за тебе я піду в огонь і воду, як ти мені звелиш. Скажи одно мені, за що він хотів мене втопити? Невже за це, що нокхала я його всім серцем? Честь дівочу я йому віддала, за кожне його слово, за кождий погляд, готова була жите йому віддати. Невже за це він мене хотів утопити? (Плаче).

Булат. Невже і тепер кохаєш ти його?

Рахиль. Ні, тепер все перегоріло, я знову народилась! Ненавість, огиду очую я в серци своєму, і коли Господь поможет мені йому як слід відомстити, то найщасливійша в сьвіті буду я!

Булат. Слухай, Рахиль, як-би я допоміг тобі в цім ділі, після того, скажи, чи будеш моєю ти жінкою? Скажи, подай надію, моя кохана!

Рахиль. Що кажеш ти, подумай, невже забуть ти, хто я? Безпутна покидка! Ти сам з призирством коли небудь пригадаєш свої бажання взяти мене за жінку, і будеш сам з себе реготати і над тим, що зробить хотів. Ні, козаче, краще вмерти, ніж глум такий знести в друге!

Булат. Рахиль, тебе я кохаю такою, як ти є, до того-ж що було перше, мені нема ніякого діла. До того-ж, хто з нас не грішень перед Богом. Тебе не маю права я судить. Житем своїм клянусь тебе до віку я кохати, і давно тебе кохаю, перше ніж ти стала атаманішою, боявся тільки про це сказати. Подай же руку ти мені, скажи слово надії і я твій на віки. Приказуй, все зроблю, що ти мені звелиш, моя богиня! Не злодій я, мене не бій ся ти, я не душогуб, я чесний лицар. Два роки я блукаю з гайдамаками усюди, але-ж ні одного крівавого діла не зробила рука моя, за це мене прозвали бабою, як знаєш ти сама.

Рахиль. Як-же пристав ти, чесний лицар, до їх гурту?

Булат. Ось слухай, моя радість і вір, що не брешу я, а кажу щиру правду, як перед Богом: Два роки тому назад поїхав я на полювання, одбив ся од своїх і заблудився в лісі. Мене зпіймали гайдамаки. Довго я боров ся з ними, але вони подужали мене, бо їх було богато, а я один. Забрали у мене гроші і повели до атамана на суд. На смерть готовий був я і вір, не страшна вона мені була. На горе, атаманови подобав ся я за храбрість, і він помилував мене з умовою, бути з ним у купі. — Бліснуло в думці утекти від них, попасти до дому, а в мене є матусенька стара, старий батько, я в них один був. І я зостав ся. І ось два роки ніяк не можу вирватися звідціль — зорять за мною, як за собакою. Тепер в твоїх руках все мое щастє; коли зважись ся піти зо мною, я все зроблю! Знайду я шлях і до царя самого, упаду йому до ніг, покаю ся в гріах; я певен, що цар помилує мене. Тебе-ж я поки заховаю тут недалечко у одного рибалки, а потім як одужаєш зовсім, він привезе тебе у Полтаву і там порадимось, як відомстити твоєму злодію. Чого-ж мовчиш, моя ти зоре?!

Рахиль. Добре, я згодна йти з тобою вкупі, мій ко-заче, а про те, щоб бути твоєю жінкою, підожди з отвітом, дай перше загоїть ся серцю від тієї зради, що я перенесла.

Булат. Я згоден ждати і терпти, скільки скажеш ти сама, моя голубко. Ходім-же швидче звідціль, я тебе сковаю, а потім дожену своїх.

Рахиль. Ходім, ходім, тепер ти мій лицар, а згодом може і дружина.

Булат. Ось і на мойому темному небі зійшла ясна зоря! Такого щастя я не ждав ніколи. Ох, чи переживу я таке щастє?!

Рахиль. Козаче, коли не вмер від лихої години, то від щастя не вмреш!

Булат. Так, так моя радість, від щастя не вмирають.
Ходїм! (Пішли).

— З А В І С А. —

ДІЯ ТРЕТА.

Я В А. 1.

Вулиця у Полтаві. — Ідуть всякі люди в ріжних одежах: у панських, мужичих і міщанських. — Праворуч чути дзвін на вечерню.

Я В А. 2.

Марія і Одарка.

Марія. Ти запримитила,, мамко, тих двох козаків, що йшли за нами? Як вони пильно дивились на мене, особливо той, що в білому жупані. Який у него страшний погляд, як глянув, то мене неначе жаром обдало, аж серце в грудях затремтіло, а з себе він такий красивий!

Одарка. Дивись ти краще на Бога, ніж на козаків очи пасти, ач яка джинджуриста! Ніж би їй іти, як слід розумній дитині --- вона на всі боки стріля. Ой скажу я таткови твоєму, дастъ він тобі козаків!

Марія. Мамко, голубонько, не сердь ся ти на мене, чи вже-ж я винна в тім, що очи маю? Скажи, як була ти молоденька, не дивилась на гарних козаків?

Одарка. (Усміхаючись). Згадай колишнє!

Марія. (Регоче). Так значить ся дивилась! Чому-ж

мені забороняєш? Ач яка не добра! Скажи мені, моя ріднесьенька, чи любила ти коли?

Одарка. Кого?

Марія. Та звісно, козаків!

Одарка. Геть, відчепись від мене! Хиба-ж годить ся ідути до церкви, заводити отаку балачку? — Дурна дитина!

Марія. Не буду, мамочко, не буду! А дома на одинці, ти мені роскажеш про все, що я питаю?

Одарка. Ну дома, друге діло. Ходім! (Пішли).

Я В А 3.

1-ий, 2-ий і 3-ий сліпці.

Сліпець 1. Мир хрещений, народ православний, дайте милостиньки сліпому і убогому.

Сліпець 2. Дайте, не минайте, не мине вас милость Божа, щаслива доля. (Сідають в праворуч).

Я В А 4.

Коршун і Булат.

Булат. (Подає гроші сліпцям). На візьми, старче Божий, помолись за мою грішну душу.

Сліпець 1. Спасеть вас Господь за вашу милость.

Коршун. (Одводить Булата на ліво). Слухай, ти дізнав ся, хто та гарна дівчина, про котру я дав тобі наказ? Вона мені зовсім памороки забила! Ходжу слідком за нею уже два тижні, мов несамовитий, стоять в очах

Її обличє і в день і в ночі нема мені супокою. Повинен я її здобути, хто-б не була вона. Ну що-ж, кажи, дізнав ся?

Булат. Дізнав ся батько, зовуть її Марія, вона Петренкова дочка, що був у нас в тенетах.

Коршун. А! Бач хто вона! Красива, дуже красива.

Булат. Зовсім дитина: біла як сніг і кажуть добра і тиха як ягнятко. Ще її шіснайцять років не минуло.

Коршун. Це дарма, ідуть ще ранійше замуж.

Булат. Не вже ти думаєш за жінку її взяти, але яким способом?

Каршун. До цого я додумав ся, як тільки вперше її вбачив, раніш, я так: довидаюсь чия вона і зашлю зараз до неї сватів.

Булат. Хто піде за сватів, кому із нас повірять, що ми чесні люди?

Коршун. Об цім не клопочи ся, друже. Петренко викуп обіщав за себе; за це житя йому я дарував. Ось коли пришов час розплатитись з ним. У неділю зашлю сватів Вовка і Зуба, ніби от приїздного козака з Зінькова. Нехай говорять, що богатий, до біса земель і всякої добри є. Мене-ж він не пізнає. З'умію так зробити. Ну, а там по волі як не віддасть дочки, з'умію сам її звати проти волі. Пождемо трохи тут, здається ся з церкви вже виходять, одважусь підійти до неї.

Булат. Ходім звідціль краще, невже не вспієм надивитись, як вона твоєю буде? Адже-ж ти певен в тім.

Коршун. Стрівай, іде народ.

Я В А 5.

Іде народ. Поміж народом Марія і Одарка. Де хто подає сліпцям милостиню.

Сліпці. Народ православний, дайте милостиню убогим калікам, спасеть вас Господь!

Марія. (Побачивши Коршуна). Ой, знов вони!

Одарка. Хто вони?

Марія. Козак у білому жупані і другий з ним.

Одарка. Ходім звідціль, та не оглядай ся!

Коршун. (Підходить до Марії). Дозволь красавиця промовить до тебе слово!

Марія. (З жахом). Нема об чім з тобою нам балакати. Я тебе не знаю хто ти такий, не зачіпай мене!

Коршун. Мене не трудно знати, як схочеш ти сама. Не в тім річ. Я хочу сказати тобі, що кращої від тебе нема на сьвіті, ти як те сонце на небі; на тебе і дивить ся боляче!

Одарка. Чого ти причепив ся до дівчини, як той злодій? Красива моя дитина, тільки не для тебе. Красу її Бог дав, іди! іди не чіпляй ся, поки не вилаяла як слід. Ач, хто таке бачив, або щоб серед білого дня не можна було чесним людям по вулиці пройти безпечно?

Коршун. Ого, яка сердита, невже це дочка твоя? — Цого-б я не подумав! (Де котрі люди зупиняють ся і слухають балачку).

Одарка. А щоб ти все жите своє нічого не думав і не балакав, щоб ти онімів!

Коршун. Тоді позичу у тебе язика, у тебе він довгий, хвате і на мене. Ха-ха-ха!

Одарка. Ах ти харцизе, розбишака, так ти ще зубоскалиш? А щоб ти удавив ся, бодай стогнота тебе задавила, бодай твого батька і матір на тім сьвіті що дня на

рогачі чорти здіймали, за те, що такого поганця породили на сьвіт!

Коршунь. Ого, як лаєть ся, паскуда!

Одарка. Хто, я паскуда? Ах ти, слинявий! (Хапає камінь і кидає у Коршуна). Так ось тобі поганець! (Де хто регоче ся). А щоб ти провалив ся, анахтема, я тобі очі з лоба видеру, посьмій тільки ще раз підійти до моєї дитини! То будеш памятати мене добре, паршивий ланець, пройдисьвіт!

Марія. Мамко, голубонько, не страміть ся, ходімте звідціль, он люди съміють ся! (Тягне Одарку).

Одарка. Нехай съміють ся, що мені люди, я нікого не бою ся, а свого докажу! Нехай не чіпає нас, ми ні хто небудь, для нього обідранця! Як скажу хозяїнові, то він тебе ще в строг посадить у каторгу саму, щоб не безчестив нас!

Марія. Та годі вам, ходім ради Бога!

Одарка. (Ідучи). На, з'їж поганець! (Дає дулю). — Як мало дві, то на чотири. Тьфу на тебе! (Пішли. За ними розходить ся народ помалу.)

Сліпець 1. Ну ѿ баба, чистий вогонь!

Сліпець 2. Чисто отаку і в пекло пустити не страшно, всім чортам роги зверне! (До поводатиря). — А що, хлопці, чи всі розійшли ся?

....**Поводатий.** Всі дядьку, тільки зостались два козаки.

Коршун. Піду я назирци за нею. (Пішов.)

Сліпець 1. Ходімте і нам пора, вже мабуть не рано, поможи хлопче піднятись. (Поводатир помагає встати. Пішли съпіваючи).

Булат. Єх, як би тебе проклятий Коршун, попутав Бог! цією голубкою напевно подави ся ти! Присяду тут і буду ждати Рахиль. Казала сюди прийде побалакати зо мною. Вже другий тиждень вона тут по вулицях блукає,

передягнути в лахмітє, вдає із себе божевільну. Для чого ця машкара, мені нічого не каже. Піznати її не може ніхто, так зблідла, схудла від журби. Невже і досі вона кохає того злодія? Ні, ні, цого не може бути вона ненавидить його! Мене, мене вона покохає, клялась мені у тім, я вірю, що щастє даєть мені у руку. Алеж таємно якось дала приказ мені, щоб за нею не слідив; до себе в хату не пускає, мабуть щось страшне має на думці. Що дня вістки її ношу, що робимо, де буваємо? Ось і сего дня наказала, щоб її я тут чекав. Не можу суперечити її волі, кохаю-ж я її, да так кохаю — більше свого житя. Скаже вона мені: роскрий свою грудину, на моїх очах вийми серце, здається і рука не здригнула-б. Без неї все рівно не жити мені на білому сьвіті! Тай для чого і для кого? Кому потрібне мое жите паскудне? (Чути за лашунками съпів Рахилі). Вона, іде сюди, моя кохана.

Я В А 6.

Рахиль. Побачивши Булата, озираючись швидко, підходить до нього).

Булат. Один, один мое серце, давно тебе я жду. (Відступаючи). Боже, що сталося з твоїм обличем? Що поробила ти собі? Які страшенні плями?

Рахиль. Шш... Потиху гомони, щоб не почув нас хто. Це я спекла себе кипячою водою, щоб не пізнав мене ніхто, тиж не пеклуйся мій друже, це швидко пройде, знов наберуся я краси, буду цвісти як квітка — тільки для тебе одного!

Булат. Ти збожеволіла зовсім! Так мучити себе; болієш доволі ти душою!

Рахиль Шш... Це вже діло не твоє, так треба. Краще ти кажи, що чути нового у вас? Чи не затіва що

Коршун? Я все повинна знати!

Булат. Він зараз звідціль пішов слідком за дочкою Петренка.

Рахиль. Якого це Петренка?

Булат. А памятаєш, що був у нас в тенетах у чортовім кублі? Дочка його Марія, яому у око впала. У неділю думає сватів до неї засилати.

Рахиль. А, он що? Треба буде пильнувати. А хто-ж піде за сватів?

Булат. Не знаю, тільки не я, мабудь Вовк і Зуб.

Рахиль. Марію знаю я, шкода дівчини. Гарна, як Божий день. Тепер попав ся він, прийшов його кінець. А там спіймаємо його. Я теж у неділю буду там. Побачимо, супостате, що скажеш ти, як мене побачиш і пізнаєш; не зносити тобі тепер своєї проклятої голови! О, помста моя буде лута! Скажеш чорти в пеклі не видуть такої. Ха-ха-ха! Тоді я заспокоюсь, буду весела, щаслива, скінчивши все, піду з тобою, куди ти схочеш, мій козаче! (Озирнулась). Сюди ідуть, іди звідціль, щоб не побачили тебе зо мною, а завтра знову приходь сюди, порадимось де об чім.

Булат. Прийду, прийду моя зоре, тільки гляди, не одури. (Пішов).

Я В А 7.

Рахиль. (Рахиль сідає і съпіває сумну пісню. Де котрі люди сходяться слухати, то парубки, то дівчата).

Пусти мене мамо
У ліс по орішки,
Буду рвати і збирати }
Доленьки шукати. } 2 рази

Ой не пущу доню,
Щоб не забарилась,
Бо вже твоя доню доля } 2 рази
В лісі заблудилась.

Пусти-ж мене мамо
У річку скрапатись,
Буду влавати і ниряти } 2 рази
Доленьки шукати.

Ой не пущу доню,
Щоб не утопилась,
Бо вже твоя доля доню } 2 рази
Аж на дно спустилась.

1 Дівчина. Це дурна Ганна съпіває!

2 Дівчина. Вона-ж, вона. Яка-ж нещасна, бідна сирітка Ганна, на тобі копіечку. (Подає). На купиш собі бубличка, ти хочеш їсти?

Рахиль. Ганна хоче їсти. Нема у Ганни нї батька, нї неньки, нема куди і головоњку прихилити!

1 Дівчина. Сердешна, як мені її жалко, де вона живе, і де ночує? Ганночко де твоя хата?

Рахиль. Де? Між небом і землею, скрізь Ганні добре — ніхто її не забіжда. Я богата, у мене гроши є, дивись, дивись, я зараз полечу, я птиця, у мене крила є, — кра-кра-кра! (Починає бігати, махає руками, як крилами, де котрі люди регочуть ся). Ха-ха-ха!

1 Дівчина. І чого-б я реготала, що тут съмішного? Серце болить, дивлючись на неї сердешну, безталанну.

2 Дівчина. Ой справдї, аж сумно стало, дивлючись на неї! Як-би знати, чи давно вона отака божевільна?

1 Парубок. А тобі на що це знати, може ти лікарка яка, допоможеш її?

2 Дівчина. А хоч би їй так, тобі яке діло до того, хто я їй що?

1 Парубок. Ні бач, я через те питаю, що у мене стара баба хвора, може ти відходиш? Ха-ха-ха!

2 Дівчина. Ти її уходив, а я буду отхожувати? Ти-б краще годував її як слід. Он люди кажуть, що вона з голоду захворіла!

Всі. Ну і зубата каторжна дівчина! Ха-ха-ха!

1 Дівчина. Так, так їого Уляно, нехай не лізе осою у очі! Ха-ха-ха!

2 Дівчина. А тоб злякалась витришковатого! а що йому до мене, так і лізе, як скажена собака, де тільки не зустріне!

2 Парубок. То, бач, Уляно, він у тебе закоханий, ну і чіпляється ся, адже і правду кажуть: кого кохаю, того і лаю! Ха-ха-ха!

1 Парубок. Та годі тобі чорти батька зна що нести! Що-ж я тобі на духу признав ся чи що?

2 Парубок. А тож ні! Пригадай, як казав, що кращої від Уляни і на світі нема!

1 Парубок. Ну, та може то я так собі, пошуткував!
Дівчата. Гарні шутки! Ха-ха-ха!

2 Дівчина. Гусь свині не товариш! Нехай залишається до кого іншого, а нам такої шантрапи не треба!

1 Парубок. (Сердито). Гляди, пані шановна, щоб бува иноди я не розчесав твої куштри.

2 Дівчина. Не злякали ся ми, паскудної мазниці!

2 Парубок. Та годі вже вам! От нещастя. Невже ми тут зібрались слухати вашу лайку. Долаєтесь потім, як будете молодими, щей поскубетесь, а тепер будемо веселитись! Ану, Онисько, затягай гуртової!

Всі. Гуртової! Тай потанцюєм!

No. 8.

От села до села,
Танці та музики, } 2 рази

Курку яйця продала
Куплю черевики. } 2 рази

Я В А 8.

Булат і Коршун.

Рахиль. (Побачивши Коршуна). Дивіть ся, яка до нас іде велика птиця. Ха-ха-ха! (Підбігає до Коршуна). Козаче уродливий, хочеш, казку роскажу, або пісню запіваю? Дай карбованця на гостинця, у тебе їх богато.

Коршун. Не треба ні казки, ні пісні, не хочу я, а карбованця на візьми. (Дає). Ти вгадала, хвате на мій вік!

Рахиль. Дай, дай карбованця, козаче уродливий. — Ох, ох, літаєш високо ти птиця, гляди, щоб не скружила голова і не впав-би ти з тієї висоти?!

Коршун. Не кракай ти, проклята ворона!

Рахиль. Та я-ж тобі зрідні. Ха-ха-ха!

Коршун. Тьфу! Одійди від мене, відъмо, чого ти хочеш ще?

Рахиль. Крови, крови я бажаю! Кра, кра, кра! (Побігла махаючи руками, за нею всі пішли).

Коршун. От проклята, як вона мене зворушила. Прямо одійти не можу. І хто вона така, звідкіль вона взялась? Ніби знаємне щось таке, здається ця голос чув я десь та-кий, а очі теж я бачив десь таки! От ніяк не пригадаю,

де я її бачив? На кого це вона скидалась? Чи не пригадаєш ти, Булат?

Булат. Я бачив її не раз, вона тутешня, кажуть люди з роду така божевільна, нещасна сирота. (Про себе). — Невже впізна?

Коршун. Ага! Згадав! Вона скидається на жидівку Рахиль. Може рідня яка?

Булат. Ой справді похожа! Може й рідня!

Коршун. Коли-б подумати можно було, що вертають ся звідтіль, я съміливо сказав-би, що це вона Рахиль, але того не може бути: вона лежить на дні. Я добрий камінь причіпив її на шию!

Булат. Звідтіль, батько, не випливе ніхто, така пучина. Я певен в тім.

Коршун. Здається ся, не випливе!

Булат. Годі тобі про це балакати. Ходім, давно вже ждутъ нас пани-брати.

Коршун. Ходім. Мара тай годі. З думки не іде ота божевільна. Ну що, як вона виплила?

Булат. Та не будь ти бабою, батько, очнись, ходім звідціль.

Коршун. Чисте навіждене! (Пішли).

Я В А 9.

Рахиль. (Скрадаючись за ними, підглядає). Пішли! О, горе тобі, зраднику проклятий! Не раз ти проклянені той день і час, в котрий мене ти хотів утопити! О, Коршун, хижий, будеш ти добре памятати помсту жидівки Рахилі!

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

Середина богато убраної хати. — Столи убрані всяким питвом і стравою.

Я В А 1.

Марія. (Перед зеркалом, убирає голову квітками). — Ну вже і мамка, куди підуть, так не скоро їх діждеш ся, як треба і тоді нема, а тут так треба побалакаць з нею. Тато казали сьогодня старости будуть от Максима. От-от вже мабудь і надійдуть, а я ще не прибрана, ключі от скрині у мамки. Треба-ж нову корсетку зодягнути і погладити рушники та хустку, ну що його робити? Боженько, милий, всого тиждень, як побачила я вперше Максима і так щиро покохала. Серденько моє, орле мій сизокрилий! Яка-ж я дурна, спершу так його боялась, було як побачу його, так вся і затремтю. Ну, тай хитрий же який він: при таткові ніби він на мене і не дивить ся, а як зостанемось на одинці, то щебече, неначе той голубок. Як він уміє улесливо буркотати, що хоч яку дівчину з ума зведе. Мамка кажуть, що він зна такого, чи приговору, та це мабуть неправда. А очі які у нього, ну прямо проклятущі і добрі і злі. І чого це мамка так не люблять його? Не лежить каже душа моя до него. Та мабудь вона сердить ся на його і досі за те, що

колись виляяв на вулиці, в той день, як ми перше з ним зустрілись. Ет, як одружимось, то помирять ся, забуде.

Я В А 2.

Коршун. (Заглядає в вікно).

Марія. Максимочко, це ти? Чого-ж рано, ще й сьвітла не запалили.

Максим. Та на тобі сьвітла, ти сьвітлійша від сонця!

Марія. Ой не стій же там, ще як люди підстережуть, почнуть плескати ка-зна-що. Куди-ж мені тебе подіти? Клопіт з тобою, тай поді! Іди мерщий звідціль, ну хто видав отак рано приходити!

Максим. Люба моя та коли-ж настане той вечір, нік не діждусь, а тобі, здаєть ся, байдуже?

Марія. Мені нема чого хапатись; мое від мене не втече! Іди-ж, іди лебедку звідціль!

Максим. Поцілуй мене, тоді може і послухаю тебе, а то ще і в хату війду.

Марія. Ой, не треба, не треба в хату — сором, що люди скажуть?

Максим. Ну то поцілуй.

Марія. Ач що видумав, я соромлюсь!

Максим. Кого і чого? Нас ніхто не баче.

Марія. А Бог?

Максим. От що ще вигадай дитина! Бог високо, та яке йому діло до нас, у нього свого діла богацько.

Марія. Ні, я не хочу, цілуй ти мене, тільки стрівай, я очі заплюшу, щоб не бачити. (Заплющу очі Максим цілує три рази). Геть, цур тобі! Бач, аж три рази поцілуєвав, як би знала, не дозволила-б.

Максим. Серденько, більше не буду, аж поки татко не благословлять, до самісінського вечера, а там прямо зацилу до смерти.

Марія. Як так, то я за тебе не піду. Я не хочу вмерти.

Максим. Горличко моя, пташичко моя сизокрила, ти для мене все на сьвіті, з тобою жити, з тобою і вмирати.

Марія. Ой лишенъко, мамка іде, тїкай швидче, бо як побачути, прощай ся з рушниками!

Максим. (Хутко цілує Марію). — Прощай! — (Побіг).

Марія. Ще мамка підстереже і таткові скаже. А ч каторжний, ще раз поцілував! Як я не встереглась. Лице так і пашить, от сором! Ой, їй Богу мамка дізнають ся правди, як стане допитувати, чого така червона, не відержу, обмовлюсь як небудь. Буду робити що небудь, може подума, що втомилася, від того і розжевріло. — (Хапає вінок, починає мести хату, потім сьпіває)

Матери нема дома,
Тепер мені своя воля,
Прийди, прийди прехороший,
Скинь чоботи, прийди босий,
Щоб підківки не брянчали, } 2 рази.
Щоб собаки не брехали.

Я вареників зварю,
І вишнівочки куплю,
Прийди, прийди прехороший,
Скинь чоботи, прийди босий,
Щоб підківки не брянчали } 2 рази.
Щоб собаки не гарчали.

Я В А 3.

Одарка. Чи ти дівчина з глузду з'їхала, що на самоті вибиваєш голака, та ще у такий час?!

Марія. В який час? Що-ж сьогодня піст, чи що?

Одарка. От козиня чисто! Вже швидко свати повинні прийти, а вона ще не прибрана!

Марія. Та я-ж тебе, мамко ждала!

Одарка. Чого-ж то мене? Я чисто на ноги підбилась клопочучись; біжи туди, біжи сюди, та все сама, ні від кого помочи нема! Та ще з тобою рахуба, сама не можеш як слід прибратись чепурненько, ти вже не мала дитина; бач, заміж збіраєш ся іти.

Марія. Чудна яка ти, мамко! Як би я прибралась, коли ключі від скрині у тебе.

Одарка. Ой лишенъко, куди-ж це я їх поділа? (Шукає). Нема. Невже загубила? Прямо тобі голова замакттрилась з цим сватаннєм. (Знайшла). На, візьми, та швидко з'одягай ся!

Марія. Мамочко, ти гніваєш ся за що на мене?

Одарка. Чого-б то я мала гніватись на тебе, моя дитино?!

Марія. Не знаю, а тільки бачу, що гніваєш ся. Мабуть за те, що іду заміж за Максима?! (Ласкається до Одарки.) Скажи моя рідна, за що ти його не любиш?

Одарка. (Гладить по голові Марію). Дитино моя люба, я маю право тебе так називати. Дою моя єдина, дою моя люба, я тебе не породила, алеж вигодувала свою грудею, своєю кровію і як би сама тебе породила, то не більше-б любила. Болить моя душа за тобою, вийдеш заміж, поїдеш у далеку сторону, а що станеться з нами старими? Ти-ж наша єдина утіха, хто закріє нам очі, як тебе не стане біля нас старих?! А до того, не до души мені твій коханець, лисяча у нього мова та вовчий по-

гляд. Ну що-ж, твоя воля, твоя і доля, не силувати, не-
відмовляти я не можу. Коли це від Бога, то Бог і талану
тобі до волі дастъ. Хоч і кажу, що лиха слава іде про ньо-
го, а може і добра де небудь лежить. Хочеш іти, моя дити-
тино, поможи тобі Боже! От щирого серця тебе благо-
словляю, моя єдина! Як що, храни Боже, не знайдеш з
ним щастя, вертай ся до нас старих, бо ми тільки для те-
бе і живемо, для тебе тільки і дбаєм!

Марія. Спасиби тобі, тілько повір мені, що буду я
щаслива за Максимом!

Одарка. Та дай Боже милосердній. (Стук у двері). О,
вже ідуть татко з старостами, іди, іди! Швидче у кімна-
ту, та приберись, а я двери відчиню. (Марія пішла, О-
дарка двери відчиня).

Я В А 4.

Петренко, Вовк, Зуб і Коршун.

Петренко. Милости прошу, пани свати, пожалуйте у
хату.

Вовк. Доброго здоровля хояїну* в домі цьому!

Зуб. Низько кланяюсь і я, бажаючи добра на віки
вічні.

Петренко. Сідайте добрі люди. Як що з доброю
думкою прийшли, то побалакаємо де об чім.

Вовк. Та нам засижуватись нема часу, наш князь
не терпляч, просимо його витати, а нам добрий отвіт
давати, а що ми люди без худої науки, так от вам хліб
святий у руки. (Подає хліб Петренкові).

Петренко. Хліб святий приймаємо, а вас послухаємо.
Кажіть, що маєте на думці?

Вовк. Думка у нас добра. По чести хочемо купити

товар для нашого князя, який він наглядів у вашій хаті.

Петренко. Не зрозумію, якого товару вашому князю треба, нехай скаже. Я рад йому в пригоді стати.

Вовк. Товар той дорогий, дочка твоя єдина, її князь наш наглядів. З того часу, як він її побачив не єсть, не пє сердешний нічого і ходить як туман, бажа все її за жінку взяти. Кажи-ж, ти батько її і цар, в твоїй волі все щастє нашого князя: отдаси дочку, чи ні?!

Петренко. Ось мій отвіт: сідайте, панове свати, ми вас як слід почастуєм, а князь хай пожде своєї княгині, і як що вона буде до нього прихильна, то повяжемо вас, панове, а князя посадимо на посад. Ей, тітко Одарко! Давай нам сюди швидче горілки і меду, пропю я ім дочку свою. Сідайте-ж, сідайте, прошу покорно. (Вовк і Зуб сідають).

Я В А 5.

Одарка. (Вносить мед і горілку, ставляє на стіл, кланяється сватам. На Коршуна подивилась зло і стала в стороні).

Петренко. Сідай і ти Одарко, ти нам не чужа. (Гостям). Це молочна мати моєї Марії, замісьць рідної її стала. Сідай Одарко, тобі треба знати, що дочку твою я продаю цему купцеви. (Показує на Коршуна).

Одарка. Чула і я де що про цого купця молодця. — Твоя воля, батько як скажеш, так і буде. А дівчину питав ти, що ще вона скаже? На мою думку її ще рано віддавати заміж, нехай-би погуляла...

Петренко. Нагуляється і потім, як вийде заміж; її питати нема чого, вона до цего торгу і пішки пішла-б

Хиба-ж я не помічав, як вона що дня з цим голубком у садку воркувала? Ха-ха-ха!

Одарка. Мати Божа, коли-ж це було? Як-же я, стара дуриха, прогавила дочку?

Петренко. От бач і в тебе сліпі очи стали, не догляділа голубки! Тепер шкодуй сама на себе. Ха-ха-ха!

Одарка. Чого-ж радієш, батьку, так? Хиба так весело дочку єдиначку з двору випихати? Плакати треба, бо сиротами без неї зостанемось ми з тобою. (Плаче).

Петренко. Ну годі, годі старен'ка, не плач, хиба-ж мені дочки не жалко, одна вона у мене; болить і у мене серце, що прийдеть ся розстатись. Чи рано, чи пізно, від цого не втечеш, прийдеть ся віддавати, а коли придбала дівка собі милого, то суперечити їй не хочу і силою не віддам. Клич-же дівчину сюди, нехай кінчає діло, пора вже і по чарці. Треба для порядку і дівчину спитати де об чім. (Одарка ридаючи, пішла).

Вовк. Ну що ти вдієш з цими бабами, у них не можна без сліз зробити ніякого діла!

Петренко. Така вже вся жіноча порода; без сліз та коханя не на ступень!

Я В А 6.

Одарка і Марія.

Петренко. Ну, Маріє, моя дочко, от прийшли чужо-сторонні люди з далекого краю, тебе від мене грабувати і цemu князеви віддати. Придивись на него гарно, може він тобі по знаку і скажи прямо без утайки, волієш бути йому за жінку? (Підходить до дочки). Чого ти, доню, почервоніла, як та калина? Скажи съміливо так, чи ні?! Тебе я не силую. Борони Боже, губити тебе не скочу я,

і бери того, хто любий твоєму серцеви. Ну, кажи-ж, люба, доню, волієш, чи ні?

Марія. (Соромлючись). Волю тату!

Петренко. О, тепер друге діло. Іди-ж, доню, та виноси рушники сватам, а молодому хустку. (Марія пішла). Здається, діло іде на лад — з разу згодилася.

Я В А 7.

Марія. (З рушниками. Кланяється сватам три рази, подає рушники сватам, потім соромлючись повязує руки князю).

Зуб. Спасиби-ж тобі, дівко, що рано вставала, та тонкі рушники придбала. Ой і гарні-ж рушники, таких у нас ще ніколи не було, мабуть заграницні. Давай же товариші повяжемо один другого. (Повязуються).

Петренко. Сідайте-ж поки свати за стіл, та випємо по чарці, а як дадуть чого попоїсти, то буде і по парці. Бери-ж Маріє, за руку свого князя, та сідайте на посад.

Марія. (Бере Коршуна за руку і сідають).

Петренко. (Наливає чарку). Прошу покорно, пани старости!

Вовк. Призволяйтесь самі, а потім буде і наша черга.

Петренко. Дай-же Боже; мої діти, вам вкупі довгий вік і щасливу долю. (Пе чарку). Ну, дай-же Боже, щоб наші молоді були щасливі і нас добрим словом згадували частійше!

Зуб. І щоб щоденно богатіли, діток і внуків діждалися на радість мирови і вам на втіху.

Петренко. Ну випий і ти Маріє, з князем в знак згоди і послухання. (Князь з княгинею п'ють. За лашунками чути съпів дівчат і парубків)

Ой доки-ж ми тут стоятимем,
Ой доки-ж ми тут стоятимем,
Сиру землю та топтатимем?
Червоними чобіточками,
Червоними чобіточками,
Золотими підківочками!
Пусти свате в хату,
Тут нас не богато,
Четверо та пятеро,
А всіх девятеро!

Петренко. Ось і дружечки ідуть. посьпівають, потанцюють, і нас старих розважать.

Я В А 8.

Дівчата і парубки.

Дівчата і Парубки. Вечір добрий у вашій хаті! Дай Боже добра! (Марія і Коршун кланяють ся три рази з місця).

Петренко. Спасибі, спасибі, любі дівчата і хлопці! Прошу сідати.

Дівчата і Парубки. Дякуємо за ласку!

Одарка. (Частує усіх ласощами). А нуже дівчата розважте нашу княгиню якою піснею веселою!

No. 10.

Козак виїзджає,
Дівчинонька плаче,
Куди ідеш, козаче?
Козаче, соболю, візьми мене з собою,
На вкрайніу далеку!

Дівчинонько люба
Що будеш робити,
На вкрайнії далекій?
Буду шити прясти
Золотую ниву жати,
Тебе вірно кохати.

} 2 рази.

Дівчинонько люба,
Що будеш ти їсти,
На вкрайнії далекій?
Сухарі з водою,
Аби серце з тобою
На вкрайнії далекій?

} 2 рази.

Скину кужель на полицю, | 2 рази.
Сама піду на вулицю |
Нехай миши кужель трублять.
А я буду з хлопцем гулять.

І т. д. (Співають і танцюють).

Я В А 9.

Рахиль. (Входить розпатлана, ніби божевільна. Стала на порозі). Ач як веселять ся, а мене й забули і не по-

кликали на веселі слези. Ха-ха-ха! Танцюйте, радійте! А дѣ-ж то князь з княгинею? А, он де, вже попарувалась голубка з зъвірем хижим! Весело, дуже весело. Ха-ха-ха!

Дівчата. О, Ганна! Іди Ганночко, з нами танцювати!

Ганна. Боюсь, боюсь, щоб мене не заклювали. Ого, дивіть ся як богацько людської крові тече по долу! — Тікайте, тікайте швидче, бо затопить всіх, всіх. Ха-ха-ха!

Коршун. Знов та божевільна. Чого її треба тут? (До Марії). І на що впустили оту божевільну? Яка вона страшна, тай говорить щось страшне!

Марія. У нас її всі люблять: вона така нещасна, безпріютна сирота!

Ганна. Пане Петренко, кого це ти собі зятем вибрав? Придивись, невже ти його не пізнав? Невже забув, як гостював у нього ти в берлозі? Придивляй ся пильнійше, може згадаєш, як хотів він тебе убити, а потім за викуп дорогий тебе він одпустив?!

Петренко. (Схоплюється з місця, пильно дивить ся на Коршуна).

Коршун. Чого ви слухаєте оту божевільну? Вона мене бачить вперше, я її зовсім не знаю. Вона мене за когось іншого приймає!

Ганна. Ха-ха-ха! Ти не пізнав мене, проклятий душогубе?! Хапайте його, це розбійник Коршун.

Коршун. Проклята жидівка, тепер я пізнав тебе!

Петренко. Тепер і я пізнав тебе, шуліка! (Хапає Коршуна за комір). Плопці, поможить звязати харциза! (Де які хлопці хапають Коршуна. Вовк і Зуб непримітно зникають у двері. Коршун де який час бореться, потім виривається, кидається до вікна, вибиває його і вискачує кричучи: „Бісова жидівка, згадаєш ти мене ще не раз!”).

Всі. (Кричать). Держи, харциза, держи! (Потім вибігають хто в вікно, хто в двері. Марія несамовито кри-

кнула „Максим”, і упала на руки Одарки ридаючи. За кіном чути де який час: „Держи!” „За хату скрив ся!” — „Шукайте за повиткою!”).

Я В А 10.

Петренко і хлопці.

Хлопець 1. Зник, як у воду кинув!

Одарка. Маріє, донечко ти моя люба, не плакати тепер, а радіти треба, що милосердний спас тебе від рук такого звіря. Ходім, моя горличко, у кімнату, заспокоїшся, спочнеш. Ач, як наїзкала ся, уся тремтиш!

Петренко. Веди її, Одарко, та уложи спати, умий свяченою водою, а завтра одієш молебень за спасеніє від такої великої біди.

Я В А 11.

Ганна. Зник, супостате, стрівай, не утечеш від моїх ти рук, знайду тебе під землею!

Петренко. Як маю дякувати тобі, добра дівчина, скажи, навчи! Бери з худоби, що хочеш, нічого не пожалію для тебе. Сам Бог послав тебе до мене спасти мою дитину. Так будь же ти мені другою дочкою; буду кохати тебе, як рідну свою дочку, божу ся в тім. Я бачу ти не божевільна, як удавала з себе.

Ганна. Ні, я не божевільна, вдавала я із себе, щоб не познав Коршун. Я та сама дівчина, которую ти бачив там у нього в чортовім кублі.

Петренко. Ти та сама дівчина, що ублагала його ме-

не відпустити, ти в друге даруєш мені жите. Чим заплачу я тобі за таку милості до мене старого?

Ганна. Мені ніякої дяки не треба, окрім того, допоможи мені харциза зрадника зловити. Дай помогачів з півсотні козаків; я повинна йому заплатити за смерть моого батька, за осьміянну дівочу честь!

Я В А 12.

Кузьма і робітнички.

Кузьма. (Вбіга). Хозяїн, хозяїн! нещастє у нас: ста-
ру Одарку вбито, а дочки твоєї Марії нема нігде. Мабуть
харцизи вкрали, шукали скрізь, але-ж нема нігде!

Петренко. Марію вкрали? О, Боже правий, що-ж тепер робити, куди іти і де шукати?! (Плаче).

Ганна. Чого-ж стоїш? Біжи, скликай людий, беріть ножі, сокири, що попало, рушниці і шаблі. Сідайте коней швидче і мені коня! Я вихром понесусь, знайду твою дочку, я знаю, де її сховають. Захопимо всіх ми гайдамаків, тільки з умовою; там один козак, юнак ще зовсім його не руште ви, він мій побратим і він не в чім не винен, його мені віддайте. Згодні ви на це?

Всі і Петренко. Згода, згода!

Ганна. Так, ходім за мною всі, панове!

ДІЯ ПЯТА.

Площать у Полтаві на краю міста, на ліво від публики
вікно тюрми, на право є шафт. Тиха, ясна ніч. У вікні
Сидить Коршун у кайданах, блідий, замучений.

ЯВА 1.

Коршун. Як тихо, сумно, ані шелесту, ані гомону, іненаче у могилі, а на душі у мене темна, непросвітна ніч. Ах, як тяжко, як тяжко! В ранці поведуть мене на плаху, он вона вже готова, жде моєї голови. Страшно помірати з такими гріхами на душі. Як-би мені удалось звідциль втеchi, пішов би у монастир, на все жите спокутувати гріхи. Не можна втеchi, ніякої нема надії. Одна Рахиль змогла-б мене снасти, але як її вблагати, як випросити прошення?!

ЯВА 2.

Рахиль. (Тихо підкрадається до вікна. Гарно зодягнута). Що козаче задумав ся? Обридло може тут сидіти?...

Коршун. Хто це? Це ти Рахиль?

Рахиль. Я, мій любий. Прийшла тебе провидати, ѹ де чим може порадовати, спитати, чи хочеш ти на волю?

Коршун. Коли прийшла ти глузувати над тим, кого ти вже згубила, то не треба твоєї балачки.

Рахиль. Для чого-ж глузувати. Зробила я тобі лихо згарячу, з любови до тебе, тепер сама жалкую і вбиваюсь, вір мені! Невже ти думаєш, твоя Рахиль тебе не любить більш? Не, глузувати сюди прийшла, а ратувати, мій любий козаче!

Коршун. Моя Рахиль, прости мені, за лихі вчинки над тобою, не винен я; гайдамацький звичай так велів.— Кохать-же тебе я ніколи не перестав, тепер житем своїм клянусь, покійною матірю своєю, тебе кохав одну до смерти — навіть після смерти. Спаси мене, нехай як собака біля ніг твоїх вимолю прощення!

Рахиль. Я все забула, тобі я вірю, орле мій, що будеш ти мене одну кохать і кинеш всії свої злодійства!

Коршун. Я вже тобі покляв ся!

Рахиль. (Вийма з за пазухи терпуга і гаманець з грішми). Дивись, мій любий і терпуг тобі я принесла, зараз перепилиш арештуванє. (Кладе знову терпуг за пазуху). А ось і гроші мій коханий, бачиш? ними можна купити ціле село. Це мені дав Петренко, на придане: Він хоче, щоб я пішла заміж за Булата. У ту неділю назначено мое весілля. Булата цар простив, про це тобі не звісно?

Коршун. Ні, цого я не чув. Ну, що-ж ти згодилася піти за него?

Рахиль. Ха-ха-ха! Чи можна-ж щоб я пішла за нього як я кохаю одного тебе. Ось зараз ти перепиляєш орештuvання, а там за лісом, близенько, готові пара добрих коней і зараз вкупі ми з тобою поїдемо далеко, далеко, так, що і вітер нас не дожене, не те, що сторожа. З тобою я не бою ся, хоч на край сьвіта, а ти коханий мій, чи згоден на це?

Коршун. З великою радістю, моя кохана. Давай мені мерщій терпуг, почну я своє діло і через півгодини, я буду вільна птиця! Як ми заживемо з тобою, моя зоре, як буду я тебе кохати вітру не дам дихнути я на тебе,

заставлю я тебе забути все минуле лиxo!

Рахиль. Нема на сьвіті краще нічого, як воля і простір, чи правда, мій козаче! Дивись, яка чудова ніч, ще одну ніч таку я припадала: нас було двоє, ти, та я, мій любий. річка як те зеркало блищала, вода бігла неначе срібло... Легкий човен тихо плив, а в нім сидив мій цар, мій владика зо мною поруч. Я йому сипівала пісню про кохане. А він... Е, годі споминати про минуле!

Коршун. Рахиль, ти-ж мене простила?!

Рахиль. Я тобі цого не казала, прошу як...

Коршун. Як що, моя радість?

Рахиль. Як заслужиш! -

Коршун. Я певен в тім, що заслужу, моя царице! — .
Давай-же швидче мені терпуг, бо до зорі вже не далеко, треба поспішати.

Рахиль. А памятаєш, мій козаче, як просила я, не топити мене і молила дарувати жите мені? Ти забув, а я добре памятаю!

Коршун. Змилуй ся, Рахиль, молю тебе!

Рахиль. Я добрійша від тебе; на терпуг і гроші. — (Підносить терпуг і гроши до вікна, Коршун хоче взяти, Рахиль кидає на землю терпуг). Стрівай, не так швидко.

Коршун. Молю тебе!

Рахиль. Я те-ж молила! Візьми ось він терпуг. Як не зможеш взяти... Невже тобі важко протягнути руку, щоб взяти собі добрий поратунок? Ха-ха-ха!

Коршун. Невже глузуєш наді мною?

Рахиль. А ти думаєш, як? Рахиль така покірна, що глянеш ти на неї любо і знов з'ума зведеш? Ні, було це колись, тепер минуло. Я прийшла в остатне подивитись на тебе, поглузувати тобі в очі, подивити ся, який ти в нещастю. Чи такий же гордий орел, як перш? Хотіла поратувати тебе, як ту собаку!

Коршун. Прокляте на голову твою анахтемська жідівка! Стрівай, ще Коршун виклює погані очі. (Трясе арештуванє у вікні, хоче виломити).

Рахиль. Ха-ха-ха! Міцне зелізо! Позич у чорта сили, він завше помагав тобі!

Коршун. Стрівай, гадюко, попадеш ся мені!

Рахиль. А вже-ж, що попадусь, на тім світи, тілько ми там будем порізно жити. Ха-ха-ха! Прощай поки, побачимось на зорі, як буде голова твоя лежати на пласі!

Коршун. Не діждеш ты цого, паскудо! Ще побачимось не там, де думаєш ты, гадюко, попадеш ся, — розшматую на шматки!

Рахиль. А, негідна тварюка, ти думаєш ще втечи, — пожити на волі? Ще не вдоволь напив ся людської крові, ні годі! Смерть тобі, поганому катюзі, звідціль ти не втечиш, цему порукою я! Ти чуєш, я, твоя кохана Рахиль. Ха-ха-ха!

Коршун. А, чоротове падло, убю прокляту! (Трясе кулаками).

Рахиль. Гір, гір, та не укусиш, зла собака! Гір, гір! (Пішла з реготом).

Коршун. Пропала остатня надія. Вже і зоря займається, зараз поведуть мене на плаху. Хоть би ще день дали пожити, може-б товариші підоспіли-б на поміч. — (Чути як біуть зорю). О, вже скликають людей на майдан, дивить ся на мій сором. Хтось підходить до дверей, grim-лять ключи?! Ох, чую, що ідуть сторожа мене забрати з моєї тюрми, зараз поведуть на плаху... Прийшов мій час! (Відходить від вікна. Зникає).

Я В А 3.

Зходить ся усякий народ: козаки, крестьяни, жінки, дівчата, старі і малі. Здалека тихо проміж себе балакають.

Жінка 1. Ой лишенъко, як страшно!

Жінка 2. Ще поки нічого страшного не було, а ось як виведуть гайдамаку, от тоді страху набереш ся, такий страшний, голова як діжка, очі такі страшні, на кого подивить ся, то прощай ся з білим сьвітом.

Жінка 1. Хиба ти його бачила?

Жінка 2. А вже-ж що бачила. Я, матінко, після того боліла на живіт та на груди цілий місяць!

Чоловік 1. Та що ти брешеш, ще місяця нема, як його зпіймали!

Жінка 2. Бреши вже ти сам, Божевільний, як собака! Ще свекруха мені переполох виливала, та щось на зорі шептала, на силу відходила. Старі люди кажуть, як голову йому зрубають, то треба поховати голову от тіла нарізно, а як вкупні поховають, то знов оживе, та ще лютійшим злодієм зробить ся, і тоді вже не поможе ніяка сокира, скільки не рубай, а він все-ж таки оживе!

Жінка 1. Otto, страховина яка, не доведи мати Божа такого бачити!

Чоловік 1. Верзеш чорти батька зна що, хто подумає що правда.

Жінка 2. Запевне, що правда!

Чоловік 1. Та правда-ж, правда. Стобабяча брехлива порода!

Жінка 1. А може! Хто його знає, на сьвіті бува усяке. Мені теж росказував один козак, як одному злодію голову одрубали, та забули по християнському звичаю поховати, так та голова щось днів зо три стогнала, та щось сама з собою гомоніла. Всяко бува, серденъко на сьвіті!

Чоловік 2. Та це все бабячі витребеньки! Ну деж таки, щоб мертвa голова балакала! І вигадують отаке.— Ха-ха!

Жінка. 2. А хиба-ж я кажу, що це правда? Чого-ж ти зуби скалиш?!

Чоловік 1. Дивіть ся, вже ведить! (Всі замовкли).

Я В А 4.

Палач. По переду 4 козаки: два з права, два з ліва, з шаблями на голо. По середині Коршун в кайданах. Іде по нуро. Підходить до плахи. Один із козаків виймає лист паперу, читає приговор.

По приказу Його Імператорського Величества Розбійника Коршуна за його довголітнє злодійство і всяке злочинство, в чім він самолично покаяв ся, що за 10 літ згубив більш, ніж двісті християнських душ, і погарбав їх добро, окрім того, викрадав дівчатъ і назнущавши над ними вдоволі,топив їх, або вішав. Місяць тому назад він вкрав дочку Полтавського купця Петренка. Господь його попутав, на цім злочинстві, він попав ся. Марію Бог хранив од глуму і знущання розбійника Коршуна. Купець Петренко вкупі з козаками і дівчиною жидівкою Рахилю, піймали його і передали в руки судям. Суд, розібравши діло, постановив: Максима Коршуна, скарати смертю, зрубавши голову йому сокирою. Амінь.

(Палач входить на плаху, бере сокиру, потім входить Коршун, обертається лицем до людей і становить ся на коліна).

Коршун. Люди добрі! Мир хрещений! Каюсь перед вами. Я грішник, великий грішник! Богато я людий згубув, богато і добра погарбав, за це Бог мене покарав.

Настав час росплати. Простіть мені, моліть ся за мою душу! (Плаче).

Я В А 5.

Рахиль, Петренко і Марія.

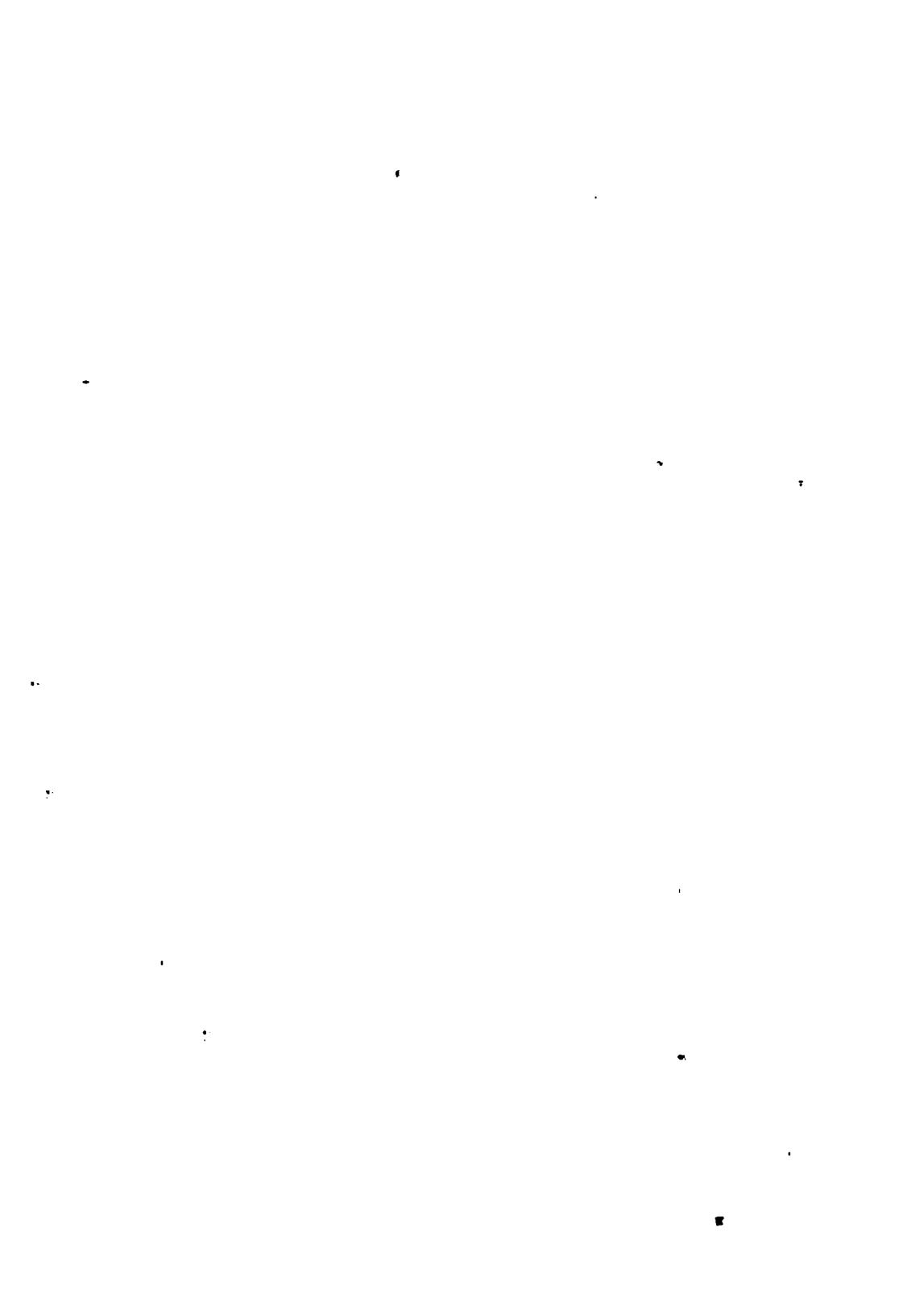
Коршун. (Побачивши їх). Простіть і ви мене! І ти Рахиль прости, як що можеш простити! Прощайте! — (Кладе голову на плаху, палач рубає. Рахиль швидко підбігла, хапа голову Коршуна за волося).

Рахиль. Тепер ти мій, мій, нікому не віддам! Сама сховаю... Ха-ха-ха! (Побігла. Всі з жахом дивлять ся на неї, ніхто її не зупиняє. Марія зомліла, падає на руки Петренка).

Петренко. Звершилась кара Господева!

— З А В І С А. —

— КІНЕЦЬ. —

ТЕАТРАЛЬНІ ТВОРИ.

Американець, веселий образ в 3 діях	15	цвт.
Американський шляхтич образець в 3 діях	30	"
Блудний син, образ в 4 діях	25	"
Бондарівна, драма в 4 діях, а 5 віделонах	20	"
Верховинці, драма в 3. діях,	30	"
Вихованець, комедия в 3 діях	25	"
В неволі темноти, комедия в 3 діях	25	"
Дай серцю волю, заведе в неволю, драма в 5 діях...	40	"
Два домики і одна фіртка, комедия в 1 дії	15	"
Душогубка, драма в 4 діях	30	"
Жидівка вихрестка, драма в 5 діях	50	"
За Немань іду, оперета в 4. діях,	24	"
Запорожський клад, комедийо-опера в 3 діях	20	"
Зоря нового життя, комедия в 4 діях	30	"
Іцко Сват, комедия в 1 дії	10	"
Капраль Тимко, мельодрама в 5 діях	20	"
Мазепа, драма в 5. діях,	35	"
Манігула, комедия в 1 дії	15	"
Мати наймичка, драма в 4 діях	25	"
Мужики аристократи народний образ в 2 діях	15	"
На відпust до Кисва, комедия в 3 діях	30	"
Паймичка, драма в 5 діях	35	"
Паталка Полтавка, комедийо-опера в 2 діях	20	"
На тихі води, на ясні зори, сцен, образок в 4 діях .	25	"
Невольник, драма в 5 діях	15	"
Недолюдки бувальгина в 3 діях	30	"
Не клени, образ в 1 дії	10	"
Панна Штукарка, комедия в 3 діях	30	"
Підгіряни, мельодрама в 3 діях	50	"
Пімета Жидівки, драма в 5 діях,	36	"
Пімета за криївду, драма в діях.	35	"
По ревізій, етюд в 1 дії	20	"
Прометей драматичний уривок	15	"
Простак, комедия в 1 дії	20	"
Токолики, комедия в 4 діях	35	"
Трайк спінічний образ в 3 діях	20	"
Съвідки, комедия в 1. дії,	15	"
Герновий вінок, або жертви царизму драма в 4 діях.	50	"
Украдене щастя, драма в 5 діях	25	"
Хмара, драма в 4 діях	50	"
Хто винен, драма в 3 діях	15	"
Цариціні черевички, комедия в 5. діях	25	"

Всі замовленя посыайте на адресу:

UKRAINSKA KNYHARNIA
im. T. Shewchenka

168 East 4th Street, New York, N. Y.